

УДК 808.51

ББК 83.7

A65

Андерсон Кріс

A65 Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів / пер. з англ. Олександри Асташової. — К. : Наш Формат, 2016. — 256 с.
ISBN 978-617-7279-80-7

Щоб справити враження промовою, достатньо 18 хвилин — впевнений Кріс Андерсон, куратор щорічної конференції TED. Автор ділиться прийомами вдалого виступу: як сформулювати зміст і ефективно донести свою думку до аудиторії. Окрім того, це видання допоможе подолати страх публічних виступів. Андерсон переконаний: якщо ви за обідом можете поділитися з друзями якоюсь історією, то і публічну промову подужаєте.

УДК 808.51

ББК 83.7

Літред Олена Рудь. Коректор Ярослава Паньків. Верстальник Денис Піорко. Дизайнер обкладинки Олексій Панасюк. Техкер Микола Климчук. Відповідальний за випуск Антон Мартинов

Надруковано в Україні видавництвом «Наш Формат» у типографії «Юнісофт». Тираж 3000 прим. Підписано до друку 09.11.2016. Термін придатності необмежений. Замовлення № 89/11. ТОВ «НФ», пров. Алли Горської, 5, м. Київ, Україна, 01032, (044) 222-53-49, pub@nashformat.ua, www.nashformat.ua, свідоцтво ДК № 4722 від 19.05.2014. Висновок Державної санітарно-епідеміологічної експертизи № 05.03.02-04/51017 від 16.11.2015

Науково-популярне видання
Серія «Світоглядна література»

ISBN 978-617-7279-80-7

Всі права застережено. All rights reserved
© 2016 by Chris Anderson
© Асташова О., пер. з англ., 2016
© ТОВ «НФ», виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2016

ЗМІСТ

Пролог. Нова ера вогню	9
------------------------------	---

ОСНОВИ

1 Мистецтво публічного виступу. Уміння, яким можна оволодіти	17
2 Розробка ідеї. Подарунок великої промови	25
3 Поширені пастки. Чотири стилі, яких варто уникати	34
4 Наскрізна тема. У чому суть?	41

ІНСТРУМЕНТИ ПРОМОВИ

5 Зв'язок. Станьте ближчим	57
6 Оповідь. Непереборна привабливість історій	72
7 Пояснення. Як роз'яснити складні поняття	81
8 Переконання. Підстава змінити думку назавжди	94
9 Презентація. Аж повітря забракло!	105

ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ

10 Візуальний матеріал. Коли очам боляче	121
11 Текст. Вчити чи не вчити?	136

12	РЕПЕТИЦІЯ. <i>Заждіть, ще й повторювати?</i>	152
13	ПОЧАТОК І КІНЕЦЬ. <i>Яке враження ви хочете справити?</i>	159

НА СЦЕНІ

14	ЗОВНІШНІЙ ВИГЛЯД. <i>Що вдягти?</i>	179
15	ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА. <i>Як впоратися з нервуванням?</i>	183
16	ОВЛАДНАННЯ. <i>Кафедра, суфлер, записи чи нічого?</i>	188
17	ГОЛОС І ЕФЕКТ ПРИСУТНОСТІ. <i>Дайте словам життя, на яке вони заслуговують</i> ...	196
18	НОВИЙ ФОРМАТ. <i>Плюси і мінуси промов широкого спектра</i>	206

РОЗДУМИ

19	ВІДРОДЖЕННЯ ОРАТОРСТВА. <i>Взаємозв'язок знань</i>	223
20	ЧОМУ ЦЕ ВАЖЛИВО. <i>Взаємозв'язок людей</i>	233
21	ВАША ЧЕРГА. <i>Філософський секрет</i>	242
	Подяки	247
	ДОДАТОК. <i>Промови, що згадуються у книжці</i>	249

Моїй натхненниці Зої Андерсон (1986–2010).

Життя минає швидко.

Ідеї, натхнення і кохання — тривають довго.

Пролог

Нова ера вогню

У залі гасне світло. На сцену виходить жінка — долоні в неї спітніли, а ноги злегка тремтять. Промінь прожектора освітлює її обличчя. 1200 пар очей вдивляються їй у вічі. Глядачі відчують її хвилювання. У повітрі повисла напруга. Жінка відкашлюється і починає говорити.

А далі відбувається щось неймовірне. 1200 мізків у головах 1200 окремих людей починають поводитися дуже дивно. Вони синхронізуються. Чари від жінки на сцені охоплюють кожного в залі. Люди разом зітхають. Разом сміються. Разом плачуть. І це ще не все. Неврологічно закодована, розлога мережа інформації з мозку жінки якось копіюється і передається у мізки 1200 глядачів. Ця інформація залишиться там на все життя, впливаючи на їхню поведінку навіть через роки.

Жінка на сцені не чаклунка. Та її сила так само потужна, як і будь-які чари.

Мурахи впливають на поведінку одне одного, обмінюючись хімічними речовинами. Ми робимо це за допомогою поглядів, жестів і дивних звуків, які зриваються з вуст. Людське спілкування — справжнє диво. Ми творимо його щодня. А найінтенсивнішої своєї форми спілкування набуває на сцені.

Мета цієї книжки — пояснити, як твориться диво сильної промови, і забезпечити вас усім необхідним для власної «хвилини слави». Однак дещо треба пояснити із самого початку.

Не існує якогось одного способу ідеального виступу. Світ знань дуже широкий, а коло мовців, аудиторії та обставини дуже різноманітні. Будь-яка спроба застосувати до всіх промов єдину формулу, ймовірно, призведе до протилежного ефекту. Глядач миттєво це розпізнає і відчує фальш.

Навіть якби така формула успіху колись існувала, вона не могла б працювати довго, адже одна з головних складових доброго виступу — новизна. Усі ми люди. Нам не подобаються заїжджені платівки. Якщо ваша промова схожа на іншу, то вона справить вже не таке сильне враження. Бути як усі або виглядати нещирим — останнє, чого ми прагнемо.

Тож не сприймайте мої поради як непохитні *правила* — радше розглядайте їх як набір *інструментів* на будь-який смак. Використовуйте лише ті, які підходять саме для вас і якнайкраще відповідають вашій ситуації. Ваше надважливе завдання на сцені — сказати щось цінне в унікальний спосіб.

Це не так важко, як здається. Мистецтво публічного виступу з прадавніх часів глибоко вкоренилося в нашій свідомості. Археологічні знахідки вказують на існування місць, де наші пращури збиралися навколо багаття ще сотні тисяч років тому. У всіх культурах нашої планети люди, з розвитком мовлення, навчилися розповідати історії, ділитися сподіваннями та мріями.

Уявіть: сонце сіло за обрій. Тихо потріскує багаття. Іскри здіймаються в зоряне небо. Старець підводиться — усі погляди прикуті до його мудрого зморшкуватого обличчя, осяяного відблисками вогнища. Починається оповідь. І коли старий говорить, кожен слухач ніби бачить події, про які він розповідає. Уява кожного породжує почуття, які переживають герої оповіді. Цей процес надзвичайно потужний: безліч свідомостей буквально зливаються в одну спільну. Поки не згас вогонь, усі діють і відчуваються як єдиний організм. Вони разом підводяться, разом танцюють, разом співають. Лише один крок — і вони будуть пліч-о-пліч працювати, мандрувати, святкувати, боротися.

Так само й сьогодні. Для лідера — і для активіста — публічний виступ відіграє ключову роль у завоюванні співчуття, збудженні хвилювання, передачі думок і осяянь, творенні спільних мрій.

Насправді ж мовлене слово стало вагомішим. Сьогодні багаття, навколо якого ми можемо збиратися, — увесь світ. Завдяки всесвітній мережі одну промову на одній сцені тепер можуть побачити мільйони. Як друкарський верстат колись ніс у маси слово письменника, інтернет несе слово оратора сьогодні. Будь-хто із доступом до мережі (і виглядає на те, що років за десять він з'явиться в кожній глушині), зможе, не виходячи з дому, навчатися у найкращих вчителів. Давнє мистецтво несподівано набуло глобального масштабу.

Комп'ютерна революція стала початком відродження мистецтва публічного виступу. Ми стільки потерпали від нудних лекцій, нескінченних церковних проповідей і цілковито передбачуваних шаблонних промов політиків... Виявляється, може бути й інакше.

Добра промова може запалити аудиторію, змінити її світогляд. Добра промова потужніша за будь-який писаний текст. Слово писане має лише одну грань — слово ж мовлене є багатогранним. Ми ловимо погляд мовця, чуємо тембр його голосу, вбираємо в себе емоції, розум, пристрасть — і відкупорюємо навички, які настоювалися в нашій підсвідомості сотні тисяч років. Навички, здатні наснажувати і надихати.

До того ж можемо так удосконалити ці таланти, що нашим пращурам і не снилося. Йдеться про можливість показувати — тут-таки і в дивовижній якості — усе, що можна сфотографувати і зобразити, можливість поєднувати слова з відео та музикою, можливість використовувати всі знання людства, зібрані в нашому смартфоні.

Добра новина: ці таланти можна розвинути. Безумовно. А отже, кожен, молодий чи старий, може скористатися новою суперсилою. Вона називається *мистецтво виступу*. Ми живемо

в світі, де залишити після себе щось вагоме вже не означає надрукувати книжку. Можна просто встати і щось сказати... тому що і слова, і пристрасть, з якою їх говорять, можуть розходитися по світу за лічені хвилини.

У ХХІ столітті вчити публічного виступу треба в кожній школі. Ще до епохи книжок це вміння вважалося основою освіти*, хоча й називалося тоді дещо старомодно — *риторика*. У добу нових технологій мусимо відродити це шляхетне мистецтво і зробити його четвертим основним елементом освіти: читання, письмо, лічба... і риторика.

З давньогрецької це слово означає «вміння говорити ефективно». У загальному сенсі це є головною метою цієї книжки — оновити риторику для потреб нової епохи, намітити шлях до нового мистецтва виступу.

Досвід TED останніх років може у цьому допомогти. Ми починали свою діяльність як щорічна конференція, яка об'єднувала сфери технології (Technology), розваг (Entertainment) і дизайну (Design) (звідси й така назва). Але останнім часом коло тем розширилося — може йтися про будь-що, що становить громадський інтерес. Спікери TED намагаються поширювати свої ідеї серед непрофесіоналів, виголошуючи стислі й ретельно підготовлені промови. Ми тішимося тим, що така форма публічного виступу стала хітом в інтернеті — 2015 року перегляди TED злетіли до мільярда щорічно.

Ми з колегами працювали із сотнями спікерів TED, допомагаючи відшліфувати зміст і форму їхніх виступів. Ці неймовірні люди повністю змінили наш світогляд. Протягом останнього десятиліття запекло сперечалися між собою, у чому ж секрет досягнень наших спікерів. Ми мали можливість спостерігати за ними зовсім близько, і побачене викликало у нас цікавість і роздратування, давало нам знання й натхнення. Ми особисто

* Поряд із логікою, граматиною, арифметикою, геометрією, астрономією та музикою.

зібрали безліч цінних порад від людей, що буквально прокинулися знаменитими.

Тому ця книжка — результат спільних зусиль. Це співпраця зі спікерами і моїми талановитими колегами, особливо з Келлі Стоутцел, Бруно Джуссані і Томом Ріеллі, які організували найбільші конференції, створили новий формат промов TED і залучили яскравих мовців.

Ми разом стали свідками колективних зусиль спікерів на тисячах самодіяльних заходів TEDx* — їхні вражаючі виступи розширили наші уявлення про можливості промови.

Місія TED — сприяти поширенню потужних ідей. Нам байдуже, як це відбувається: через TED, TEDx чи інший формат публічного виступу. Нас тішить будь-яка звістка про конференції в стилі TED. Зрештою, ідеї незалежні. Вони живуть своїм життям. І ми щодня із захватом споглядаємо відродження ораторського мистецтва — де б це не відбувалося і хто б це не робив.

Отже, мета цієї книжки — не просто пояснити, як створити промову в стилі TED. Вона значно ширша: підтримати всіх, хто прагне висловлювати думки, надихати і переконувати в будь-якій сфері і в будь-якій формі. Так, чимало прикладів у книжці взято з TED, але це зовсім не означає, що ми не бачимо далі власного носа. Протягом останніх років промови TED набули великого резонансу і зробили вагомий внесок у розвиток публічних промов. Ми переконані, що цей досвід і принципи роботи можуть слугувати міцним фундаментом для удосконалення навичок мистецтва публічного виступу.

Тут ви не знайдете інструкцій щодо весільних тостів, корпоративних промов і університетських лекцій — ми пропонуємо лише інструменти й ідеї, які можуть знадобитися вам у всіх цих випадках, а насправді — у підготовці до будь-якої форми

* У форматі TEDx місцеві організатори мають отримати безкоштовні ліцензії, які надають їм право проводити конференції за зразком TED на своїх майданчиках. Щодня у світі проходить 8–9 таких заходів.